

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שופטים

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שופטים

- ב..... נותן לך לשבטיך - גם 'השבט' הוא מתנה ולטובה.....
- ו..... משנכנס אלול מרבים בתשובה - כהכנה לקראת יום הדין.....
- י..... שופטים ושופטים תתן לך - הזמן גרמא להרבות ביראת שמים.....
- יג..... בכל שעריך - שמירת החושים ושערי הגוף.....
- טו..... איש לרעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו.....

פרשת שופטים

נותן לך לשבטיך - גם 'השבט' הוא מתנה ולטובה
בפרשתן (טו יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך
 אשר ה' אלוךך נותן לך לשבטיך', וביאר
 הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים, וכעין זה ממש איתא גם
 ב'ישמח ישראל') שהנה מצינו בחז"ל (שוח"ט פכ"ג) שפירשו
 מה שנאמר (תהלים כג ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני'
 - שבטך אלו הייסורין, וביאור הדברים הוא, כי הנה
 כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד", וחייב אדם לברך
 על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות סא:): כי
 באמת גם 'הרעה' היא טובה עבורו, וממילא נמצא
 שלא זו בלבד ש'משענתך' תנחמוני אלא גם 'שבטך',
 היינו הייסורים, אף הם ינחמוני.

א. סיפר הגה"צ ה'מנחת יצחק' זצ"ל גאב"ד ה'עדה החרדית' בעיה"ק ירושלים מהקורות עמו בשנות המלחמה (קונטרס
 'פרסומי ניסא', בסוף שו"ת מנחת יצחק ח"א), שבשנת תש"ד שהה בעיר אראד שברומניה, והנה אחר השתדלויות רבות
 הצליח בן אחיו להשיג עבורו (ועוד קבוצת אנשים) טיקעט (כרטיס) להפליג באניה אשר עמדה להפליג מבוקארעסט
 (בוקרשט) לארץ ישראל, ובכך קיוו להינצל מציפורני הרשעים ימ"ש, וכן השקיעו מאמצים גדולים להשיג רכב משא
 אשר יובילם מאראד לבוקארעסט, כי הדרך עצמה היתה בחזקת סכנה גדולה, וב"ה הגיע הזמן אחר שהצליחו לסדר
 הכל ויצאו לדרכם, אך לבסוף, שוד ושבר... באמצע הדרך אירע תקלה ונתקלקל הרכב, ובעל כרחם היו אנוסים
 לצאת ממנו ולשהות בצידי הכביש במשך יום שלם, כשהם גלויים ונראים לשוטרים והחיילים שעברו על ידם, וממש
 ניסי ניסים אירעו להם שלא 'חרץ כלב לשונו'... והנה אחר כל העיכובים הרבים כשהגיעו למחוז חפצם בבוקארעסט
 נודע להם שלא המתינו עליהם, והספינה כבר יצאה לדרכה והיא כבר באמצע נסיעתה בלב ים... אי אפשר לתאר
 את גודל הצרה והעגמת נפש, כל המאמצים וכל הציפיות ירדו לטמיון בגלל קלקול ברכב...

אמנם, סופו של דבר נודע כי אותה אונייה ששמה 'מפקורא' עלתה על 'מוקש' שהטמינו הנאצים ימ"ש, וכל
 נוסעיה טבעו ונספו הי"ד, ואילו הם שאיחרו נותרו בארץ החיים... הרי לך שאותה תקלה שהיתה ממש צרה צרורה,
 הן הסכנה הגדולה כשעמדו על אם הדרך, וביותר הפסד ההפלגה בספינה, היא היתה ממש שלוחא דרחמנא להצילם
 ממייתה, ומכאן נלמד לכל תקלה ולכל הפסד ונזק שאינם אלא טובה עצומה, ולטובתי נשברה רגל פרת'...

סיפר לי צדיק אחד מתושבי ארה"ב, לפני כמה שנים נפל בעת בניית הסוכה והובהל לביה"ח (בארה"ב), שם מצא
 שוכב לידו איש יהודי כבן תשעים שנה ושמו רבי זאב דייטש, הלה פתח פיו בחכמה ואמר לו, שמע בני, כלל זה
 יהיה מסור בידך, לעולם לא תתאבל ולא תבכה על אשר יארע לך, כי הכל לטובה, ולא יאונה לאדם כל רע, אלא
 פעמים שהוא מוסתר בהסתרה, וזה מעשה היה עמי, בימי בחרותי ברחתי מפחד ה'רשעים' ימ"ש מהעיר ווייצען
 ועד פעסט, בבירחתי הצטרפו אלי חמשה חברים, והייתה סכנת חיים עצומה מרחת מעל ראשינו תדיר, כי הסתובבנו
 מבלי כל מסמך או פספורט המעיד כי איננו 'פליטים', אינה ה' לידינו, ואחד הבחורים נזכר ש'קרוב' לו בעיר הזאת,
 מיד סר לבית קרובו, ובעלת הבית ששמעה על מקום מסתורנו המציאה לנו לחם ומים... אחר כמה ימים הופיעה
 ה'קרובה' ובידה מלאך מושיע - מסמכים ופספורט שכביכול הננו מתושבי שווייץ. אבל כאן, כמעט שלא פרח
 נשמתי, כי ראיתי שהביאה עמה רק 5 תעודות פספורט, כשעל כל אחד מופיע שמו של חבר אחד, ואילו עבורי
 לא הוכן, אחר בירור הדברים גילתה את ליבה, שפשוט נשכח מליבה כי היא זקוקה לששת פספורטים ולא מספיק
 לה חמש, 'ואנחנו לא נדע מה נעשה', כי אותו זייפן כבר חשש מלזייף...

חמשת הבחורים נפרדו ממני ופנו ללכת לדרכם, והי אף יצאו מעל פני, התיישבתי על הארץ ובכיתי על מר
 גורלי, כי כך עלתה בידי, כל חברי בדרכם להצלתם הקבועה, ואילו אני חושך וצלמוות אפפוני, מי יודע מה יעלה
 בגורלי. אבל קוב"ה אומר, למה תבכה בני, אל תבכה כי הנני מכין לך הצלה בטוחה, וכך הוה, על אם הדרך עזר
 אותם גענעראל (גנרל) אחד ובדק את ה'פספורט' שבידם, ועלה החשד בלבו, כי משהו אינו כשורה, וקרא לידידו
 הסמוך לו הנחשב כמומחה במציאת זיופים בכגון דא ואישר ששטרות מזויפים לפניו, והשליכו את כולם לתוככי

היוסרם אשר הקב"ה נותן 'בכל שערך', ובאמת אין זה דין ורעה אלא טובה ומתנה, והוא שאמר הכתוב ה' אלוקך 'נותן' לך - שאותם יוסרים הם מתנה מאתו ית' וממדת רחמיו, בכדי לעזור את האדם לשוב אליו ית', ובכדי להיטיבו באחריתו.

על ענין זה נאמר עוד בפרשתן (יה יג) 'תמים תהיה עם ה' אלוקך'², וברש"י, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה

הוסיף הרה"ק הישמח ישראל' שכאשר יתבונן האדם שכאשר הקב"ה מייסר את האדם אזי כביכול אף הוא ית' בכבודו ובעצמו שרוי באותו צער וצרה, וכדכתיב בכל צרתם לו צר, ממילא יבין בנקל שפשיטא שלא ייסר אותו הקב"ה אלא לרוב אהבתו ומגודל רחמיו, עד שלגודל הרחמים רוצה הקב"ה להצטער בעצמו בכדי להביא את הטובה על בנו חביבו ואהובו. ועפי"ז יש לפרש גם כאן בלישנא דקרא 'בכל שערך אשר ה' אלוקך נותן לך לשבטיך', כי 'לשבטיך' אלו

נהר דונאי למיתתם הבטוחה הי"ד, ואילו אותי הינך רואה עומד לפניך ביי די ניינציג (בגיל תשעים כ"ג), מדוע תבכה על הנהגת ה'... אף אנו נאמר, לכל חד בדידיה, בכל עת שנראה לנו כאותו ר' זאב שהוא נשאר בדד ועוזב מכל חבריו, יש מי שנראה לו שהוא נשאר היחיד מבין חבריו ולא בא בברית האירוסין, ויש המדמה שרק לו אין זש"ק, ורק לו אין נחת, רק הוא נשאר מחוסר פרנסה, הוא היחיד שלא כיבדוהו ב'עליה' או בישיבה ב'מזרח', רק אליו נטפלו כל הרודפים והמציקים... דע לך, כי אין כל מקום לבכיה, ואי אתה יודע איזו הצלה טמונה בזה כפשוטו ממש. עוד מעשה שמעתי מידיד נאמן המספר כיצד הייתה דרך הצלתה של אמו מ'המלחמה', בהיותה כבת שש החלה אמה לחוש את ריח המלחמה בעיירתם קעלן שבדייטשלאנד (והיה זה כמה שנים קודם תחילת המלחמה, אך שונאי ישראל הרימו ראשם והצרו מאוד לבנ"י שהתגוררו בדייטשלאנד), מיד ברחו והבריחה עמה יחד את שתי בנותיה (המנוחה ועוד אחת) לצרפת, אלא ששם נתפסו והניחו אותן בגטו - מחנה מיוחד סגור על מסגר ובריח יחד עם מאות ואלפים מבני ישראל (רק האנשים יצאו לעבודה בכל יום, ואילו הנשים נשארו שם תמיד). באחד הימים תוך כדי משחק עם בנות גילה שברה הילדה את רגלה וגברו ייסוריה, מיד מיהרה האם יחד עם שתי בנותיה לצאת משערי המחנה אל 'בית החולים' בכדי לטפל בשבר אשר נשבר, אלא ששומר הפתח לא רצה לתת לאחותה לעבור את השער, בטענה שאכן הילדה 'צריכה לאמה' אבל לא לאחותה, מה עשתה האם, החלה להסביר לשומר ברמיזת ידים וקריצת עיניים, שהיא איננה מבינה את שפת המקום, רק בתה השניה - אחות המנוחה, היא מכרת ושולטת בשפת המקום, אחר תחנונים נעתר השומר ושחרר אותה ללכת עם שתי הבנות לבית החולים, וכאן אירע נס הצלתן, כי למחרת היום בעוד שלושתן שוהות בבית החולים, פשטו הרשעים וגרשו את כל היהודים השוהים במחנה לאושוויץ ה"י ועלתה נשמתם בסערה השמימה הי"ד, ובשובם למחנה מצאו שמכל תושבי המחנה רק שלושתן נשארו בחיים, ונמצא, שבזכות רגל שבורה זאת ניצולו, ובזכות אותה רגל זכתה היא ואחותה להקים משפחה עניפה עם מאות נכדים.

אחר עלותם לארץ הקודש, כאשר רבים הגישו בקשות לקבלת פיצויים מהרשעים ימ"ש, היה בידה להגיש בקשה להוסיף תשלומי פיצויים על התשלומים הרגילים - מלבד היותה 'אסירה' גם על שבירת הרגל כי רגלה זו נשארה ב'שברונה' עד יום פטירתה מן העולם, אבל היא אמרה אז בעוז ותעצמות, 'רגל' זו, לא אתננה לא לרשעים ולא בעד כסף, רגל זו שלי היא...

וללמדך, כי מתחילה היה נראה המצב קשה מנשוא, והיו יכולות לחשוב, לא די שמפני חטאנו גלינו מביתנו ומולדתנו, גם כלואים אנו במחנה... חיים מלחם צר ומים לחץ, פחודים מכל צרות ממחרפנו ומלוחצנו, הננו חוששים חשש אמת על חיינו, והנה נוסף על זה 'שבר על שבר' - שבירת הרגל באופן קשה כל כך... וקוב"ה אומר, בזה הנני מכין הצלתך - דמך ודם זרעיותייך, דם אמך ואחותך וכל יוצאי חלציה, מה לך כי תליני, אדרבה מכאן תצמח ישועתך וישועת כל הדורות העתידיים לצאת ממך וממנה.

ב. כתב 'בעל הטורים', וז"ל, תי"ו גדולה (האות ת' בתיבת 'תמים' היא תי"ו רבתי) - שאם תלך בתמימות כאילו קיימת (את התורה) מאל"ף עד תי"ו. כי זה יסוד כל התורה כולה להלך בתמימות מתוך אמונה שלימה בבורא ית"ש.

ואילו הרה"ק מקאצק זי"ע (שש"ק בפרשתו) אמר כי בא לרמוז, שיש בתוכה מקום לכל הרוצה להיכנס בכלל התמימים ובצל כנפיה יחסיון (לבד מבעל גאוה - שמחזיק עצמו 'גדול' יותר מהתי"ו), ולא די בהבטה בעלמא אלא יכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו תחת צילא דמהימנותא, להאמין בכל המתרחש עמו שהוא בהשגחה פרטית מעם הבורא יתברך שמו.

באר הפרשה - פרשת שופטים

שיבא עליך קבלי בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו. כל כך, אין לנו לחקור אחר הנהגתו של מלך מלכי וכפירושו של הנה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (שם עולם, שער המלכים הקב"ה, וצריך האדם להתהלך עמו בתמימות שמירת השבת פ"ג בהנה"ה) וז"ל, 'וכיון שדעת האדם מעומה ולהאמין שכל מה שהוא עושה הכל לטובה', כי מפי

ג. וכלל הדברים הוא כמו שכתב רבינו ה'אבן עזרא' על הפסוק (לעיל יג ה) 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו - מלשאל למה זה', כלומר שעיקר היראה הוא שלא לשאל מדוע עשה ה' ככה, מדוע אירע כך וכך וכיו"ב. הרה"ק ה'שפתי צדיק' ז"ע (מקץ אות טו) מביא מעשה נורא, שפעם נענה 'בעל יסורים' גדול רח"ל לפני הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ע, שהוא חושש שברכתו 'שעשה לי כל צרכי' אינה אלא ברכה לבטלה, שהרי אין לו כלום, וכפי הנראה 'לא עשה לי כל צרכי'... נענה לו הרה"ק ואמר, ה'צורך' שלך הוא לקבל באהבה את כל הנהגת הבורא ית' עמך, ואכן עשה לך כל צרכיך, שהזמין לך כל העובר עליך בכדי שתגיע לתכליתך לקבל הנהגתו באהבה ובאמונה... וכתב ה'שפתי צדיק' שהן הן דברי רש"י 'מה שבא עליך קבל בתמימות', כלומר לקבל הנהגת הבורא ית' באהבה ובאמונה תמימה.

ד. כתיב בפרשתן (יז יא) 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י, 'אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין' שמעתי מחכם אחד להקשות, מדוע נקט ימין ושמאל, ולא נקט 'הפכיים' אחרים כגון אפילו הוא אומר לך 'על לילה שהוא יום' וכיו"ב, אלא ביאורו, הבה נתבונן, הרי כששנים יושבים זה למול זה נמצא שמאל האחד כנגד ימינו של השני וימין האחד כנגד שמאלו של השני... עתה, יושב לו התלמיד למול רבו, ורבו מראה על ימינו שזה 'ימין', לעומתו נענה התלמיד, רבינו, לא כן, אלא זה שמאל, מהי האמת, על התלמיד להבין שרבו יושב ב'מקום אחר' והוא רואה את הדברים בעין שונה, בראיה אמיתית - לפי מקומו ועליו להיכנע ולקבל דעת רבו, וכאשר יתבטל אליו יהיה אף הוא 'במקומו' של הרב, וממילא יראה את 'הימין' שהיא 'שמאל'. ומכלל הדברים למדנו, לענין אמונת האדם, אף אם נראה לו דברים הפוכים בהנהגת ה' עמו, הרי הקב"ה 'שמשמים הביט ה'', ראה את כל בני האדם, ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ' (תהלים לג יא-יב), וממרום מושבו הוא יודע כיצד והיאך יש להתנהג עמנו, ואין כאן שמאל אלא ימין...

ה. פעם נכנס יהודי בעל צרות ויסורים אל הרה"ק מטאהש ז"ע, ובכה לפני הרבי על הררי צרות ויסורים שתכפוהו אחד אחר השני, באותה שעה עמד על השולחן אשר לפני הרבי כוס זכוכית גדולה עד מאד מלאה במשקה תה חם ורותח, משהתגבר בכיו של החסיד אמר לו הרבי קרב אלי, ושוב אמר לו קרב יותר יותר, ועל כל צרה וצרה שמנה החסיד שפך הרבי מעט מהתה הרותח עליו ועל בגדיו, ונרטבו בגדיו, כמובן שהחסיד לא פצה פיו בתרעומת או בפליאה לפני הרבי מדוע הוא מתיז עליו אחת למעלה ושבע למטה, מתוך ידיעה שהרבי מכוון בכל מעשיו ובכל תנועותיו יהודים ובוודאי יש לו בזה עניינים נשגבים.

משגמר החסיד להתאונן ולבכות שאלו הרבי וכי לא כאב לך התזת המשקה הרותח עד מאד, ענה החסיד, אכן כן, א"כ מדוע שתקת בהשקט ובטח, ומדוע לא הראית כל פליאה או תמיהה על שפיכת התה עליך, גמגם החסיד, אך הרבי דחק בו, נו, אמור נא מדוע שתקת, ענה החסיד כי יודע אני אל נכון שכוונת נשגבות יש לרבי בכל דרכיו ומעשיו, ומובטח הייתי שהרבי ממתיק בזה מעלי את כל הדינים, ומבטל ממני כל יסורים, אמר לו הרבי בהערה והארה, מאחר שאני נקרא טאהשער רבי הנך חושב שאני יכול להמתיק דינים... לכן שתקת, לא צעקת, ונשארתי בשלוות הנפש, אם כן, ק"ו בן בנו של ק"ו שהקב"ה שהוא אדון כל, בוודאי שהוא באמת ממתיק דינים ומיטיב לכל, מדוע הנך צועק ומתלונן, תנוח דעתך ותשלוו נפשך ותאמין בו שהכל לטובתך השלימה.

עוד מעשה היה אצל הרה"ק מטאהש ז"ע, אשר פעם בעת קבלת קהל שם לב וראה שמחוץ לחדרו יושב אחד מן העניים המפורסמים, והבין שבוודאי בא היהודי לזכותו במצוות צדקה למהדרין מן המהדרין, אך מה יעשה כעת ואין בידו מעות, מיד הבחין הרבי כי בסמוך לפני יושב לו יהודי נכבד עשיר ובעל בעמיו, על כן הורה לגבאי שיכניס את העשיר לפני העני במחשבתו שהעשיר ישאיר בידו מעות ולאחמ"כ יתנם לעני הנכנס אחריו, וכך הוה.

משנכנס העני קבל והתלונן בפני הרבי, באתי הנה כי סמכתי שכאן הוא מקום המתנהל ב'דרך האמת'... ולמעשה רואה הנני שאף כאן יש עניינים שונים... וכי מחמת שעני אנוכי וגווע מנוער אפשר לזלזל בכבודי, שאמתין יותר משורת הדין וייכנס העשיר לפני... ובאמת כל דבריו טעות והבל הם, שהרי כל השינויים והמהלכים שנעשו שם לא היו אלא להיטיב לו עצמו... שיצא נשכר שמח וטוב לב בנתינה הגונה שיתן לו הרבי. אף אנו נלמד מכאן 'דרך

ולבטוח בהש"ת שכל הדינים יתהפכו לרחמים מגולים, ויזכה לראות את הטוב הנראה והנגלה".

ובן כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג לב) על הכתוב בפרשתן (כ א) 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם', הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה^ט, כענין שנאמר (תהלים פה י) 'אך קרוב ליראיו ישעו'.

עליון לא תצא הרעות, ואז בוודאי יזכה לראות בסוף באלו הדברים גופא שהיא הכל רב טוב וחסד^י, כמו שמובא בגמרא (ברכות ס): במעשה דרבי עקיבא, עכ"ל.

אך זאת למודעי, כי מלבד מה שכתב רש"י 'התהלך עמו בתמימות' הוסיף לומר עוד 'ותצפה לו', כלומר, שבר כבוד עם קבלת הדין באהבה מתוך האמונה התמימה שהכל לטובה עדיין הוא מחויב לצפות לישועה^י.

אמונה' לפקוח עיניים עיוורות - מדוע הנך 'מלא קושיות', מה לך בוכה וצועק, טוען וזועף על הא ועל דא, הרי הכל מסתובב סביב טובתך להיטיבך באחריתך, אדרבא כל הריחוק וההפסד הוא דייקא כדי להרחיב לך ולהעניק לך נתינה הגונה ברוח וגשם.

אגב, סיום המעשה הוא, שאותו עני חיפש 'טרעמפ' (היטש) ומצאו עשיר הנ"ל ולקחו ברכבו למחוז חפצו, העני שלא ידע מאומה, שאל את העשיר 'טשעק זה, מה כתוב בו (כי לא ידע קרוא וכתוב בשפת הענגליש, שפה בו נכתב הטשעק) אז הבחין העשיר שבידו הטשעק (צ"ק) שהוא בעצמו נתן לידי הרבי - כשהוא צרור וחתום מבלי שהרבי יראה את הסכום שנכתב בו (למעלה מעשרת אלפי דאלער). חזר העשיר לבית הרבי, ואמר בכאב, אכן, קטונתי במעש ובדעת, ולא אתערב לרבי בענייני צדקה, אבל זאת קשה על לבי מדוע לא פתח הרבי את הצרור החתום - בכדי ידיעה כמה הסכום שנשתלשל לידי, אמר לו הרבי מתוך אש אהבת ישראל אשר בקרבו, לאיזה צורך עלי לדעת מהו הסכום... העיקר שהעני יודע עתה מהו הסכום...

1. אומרים משם הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע 'מי שמקבל את הקב"ה כמו שהוא, אף הקב"ה מקבל אותו כפי שהוא', כלומר, מי שאינו מהרהר על בוראו מדוע עשה עמו כך וכך, אף הקב"ה אינו מדקדק במעשיו יותר מדי ומשפיע עליו שפע ברכה והצלחה לאורך ימים ושנים.

2. היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע 'כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי קץ שם לחושך, והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור' (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא, רט).

עוד אמר הרה"ק מקאברין זי"ע לבאר מה שנאמר (תהילים קטז י) 'האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד', וז"ל, פירוש יהודי צריך ומחויב להאמין, כי אדבר - שעוד אספר פעם בעיתים הטובים והשמחים שה' יעזור ויתן לי, כי אני עניתי מאוד - שהייתי פעם בעניות. כי בעת המצוקה חייב אדם להאמין שעוד יבואו זמנים טובים ושמחים שאוכל לספר אז על יסורים של עכשיו כעל יסורים שעברו, ואתן הודיה לה' על ישועתו, עכ"ל (תורת אבות, אמונה ובטחון מב). וכך אמר הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דישיבת ליקוואד בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שכשישאלו בב"ד של מעלה 'ציפית לישועה' אין הכוונה רק לישועת הכלל, האם ציפה לגאולת ישראל, אלא גם ישאלו כל אחד בענייניו הפרטיים האם עז היה בטחונך בקונך, ובכל עת צרה ציפית לישועה (קובץ שיחות ח"א נז).

איתא בגמרא (תענית ח). אמר רבי יהושע בן לוי כל השמח ביסורין מביא ישועה לעולם שנא' (ישעיה סד ד) 'בהם עולם ונושע', וכתב ע"ז הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע), וז"ל, נ"ל בס"ד, כפי הטבע א"א לשמוח ביסוריו, אך אפשר שישמח ביסורין מפני שחושב בדעתו שצער זה הוא צער שעה, והקב"ה נתן לו צער שעה שהציל מצער עולם של שנים רבות, והמאמין בכך ודאי ישמח, ולפ"ז נמצא השמחה הוא מפני שמחשב את הו"י של היסורין שאינו אלא וי לפי שעה, ולכך הוא יש לו מצות צפית לישועה, שכל שעה ושעה מצפה שיסיר הקב"ה יסורין אלו מעליו, מאחר שחושב שזה הוא וי של שעה, ולכן בשכר זה מביא ישועה לעולם, כי צרוף וי עם שעה יהיה צירוף ישועה.

ח. וכמו שפירש הרה"ק ה'דמשק אליעזר' מויז'ניץ זי"ע בלשון התפילה 'שבענו מטובך', שהנה מבואר בגמ' (יומא עד:) ש'סומא אינו שבע' מאחר שאינו יכול לראות את המאכלים אשר הוא אוכל, ע"כ אינו בא לידי שובע, ועל זה אנו מבקשים מהקב"ה שבענו מטובך, שיראנו ה' חסדו וישפיע עלינו מהטוב הנראה והנגלה עד שנהיה שבעים מטובו הגדול (כי ה'טובה' שהיא מכוסה וטמונה בתוך הרעה אינה מביאה לכלל שביעה...).

ט. והביאו ה'חרדים' (פכ"א אות לא) בלשון זה הוזהרנו בזה שאפילו יראה האדם הצרה קרובה לא יתייאש מן הרחמים אלא יקוה ישועת ה'.

באר הפרשה - פרשת שופטים

אינו אלא טועה, אלא עליו לשוב אל ה' אלוקיו ב'שער שעבר בו' מיד אחר שעבר על רצון קונו, והיינו שבחודש אלול (באותה שנה שחטא) כבר ישוב ויטהר עצמו מכל אשר עשה שלא בשורה, ולא ימתין עד 'יום הדין'.

זכה איתא במדרש (ילקוט הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלוקיך, עד שהוא ברחמים^א, ומבאר הרה"ק החת"ם זי"ע (דרשות, דרוש לפר' נצבים תקצ"ה) דר"ל שישבו בימי אלול - טרם יבואו ימי הדין^ב.

משנכנס אלול מרבנים בתשובה - כהכנה לקראת יום הדין בפרשתן (ז"ה), 'והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך', וברש"י, 'המתרגם אל שערך - לתרע בית דינך (לשער בית הדין שהנים אותו) טועה', שכן שנינו (כתובות מה): 'אל שערך, זה שער שעבר בו' (במקום שעבר ע"ז). רמז לה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (תשי"ז ד"ה שופטים) שהמתעורר לשוב מדרכיו ולתקן מעשיו רק ב'שער שנידון בו', היינו בראש השנה שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון,

וכך אמר הרה"ק ה'נועם אליעזר במטבע לשון שטבעו חז"ל בברכת יוצר אור 'בורא רפואות', לא ברא בלשון עבר אלא 'בורא' בלשון הווה, כי אפילו אם מטעם הרופאים ובדרכי הרפואה הנודעים לבני אדם כבר אין לו מזור, אל יתיימש, כי הקב"ה בורא בכל עת מחדש רפואות.

מובא ב'מעשה איש' (ח"ב עמ' קנט) מעשה בחולה רח"ל, שהרופאים קבעו שנותרו לו לחיות ארבעה ימים בלבד... פנה החולה אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, בשאלת 'אנה אני בא', כשהוא חוזר על דברי הרופאים הנ"ל, שמע החזון"א, ואמר לו, אשאל אותך, מה ברא הקב"ה ביום הראשון, והלה השיב, ומה ברא ביום השני... כך שאלו על ארבעה ימי בראשית הראשונים ועל כולם השיבו החולה, הפטיר החזון"א, אם יש בידי 'בעל היכולת' - הקב"ה, לברוא כל כך הרבה דברים בארבעה ימים, יכול גם לברוא לך רפואה בארבעה ימים. ואכן, בתוך אותם ימים התפרסם שהמציאו את תרופת הפנצילין, קרובי משפחתו של החולה שלחו לו מאנגליה את התרופה ובחסידי ה' הבריא וחזר לחיות חיים טובים.

י. אף כי ימים אלו נראים כ'סוף' השנה, מ"מ ידע שהם כ'ראש' וראשית לשנה הבאה - וכמו שגופו של אדם תלוי בראשו, כך כל השנה הבאה תלויה בימים אלו, אם אך ישכיל לנצלם כראוי.

וכבר הובא ב'תורת אבות' (אלול) וז"ל, הרה"ק רבי יחיאל ממוש ז"ל היה אומר, הלכה פסוקה מה"ק מלעכאוויטש ז"ל, אלול איז דער אנהייב יאר' (אלול הוא תחילת השנה, ואל תבטי עליו כ'סוף' שנה), ע"כ, וכלומר, שהגוף נגרר אחר הראש. יא. בספר 'קול יעקב' (להגאון ר' יעקב רקח זצ"ל מגאוני טריפאלי מלפנים מאתים שנה) מובא כמה רמזים נאים לחודש אלול וז"ל א. ויתן א'ותם ל'רחמים ל'פני - ר"ת אלול שירחם עליהם, וזהו 'כל שוביהם' למי שישבו בתשובה. ב. ו'ענני ל'ך א'מר ל'בי - ר"ת אלול שיעננו בר"ח אלול. ג. ל'נו א'ל ל'מושעות ו'לאלהים - ר"ת אלול שיושיענו. ד. העירה והקיצה ל'משפטי א'להי ו'אדני ל'ריבי - ר"ת אלול שיתעורר ויקיץ משנתו באלול. ה. ל'בבי ו'חלקי א'להים ל'עולם - ר"ת אלול עכ"ל.

יב. כתב 'המחבר' (שו"ע סי' תקפ"א ס"א) 'נוהגים לקום באשמורת לומרסליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים', וברמ"א - ומנהג בני אשכנז אינו כן. והיה מדייק הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, שאין כוונת הדברים אלא לענין אמירת הסליחות (שלא נהגו בני אשכנז לאומרם מתחילת חודש אלול, רק בסופו), אבל בענין ההשכמה לא פליגי, כי זה ודאי שלא היה 'מנהג' באשכנז להרבות בשינה בחודש נשגב זה... אלא מראש חודש צריך 'להשכים' ולהתעורר... ואם לא ל'סליחות' אזי ישכים קום לעבודת הבורא בתורה ותפילה...

הנה איתא בזוה"ק (זו"ח עב.) לפרש מה שנאמר (כא יג) 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - דא היא ירחא דאלול', לרמז על חובת התשובה בחודש אלול, וביאר הגה"ק בעל 'משנת חסידים' (בספרו חושב מחשבות פר' כי תצא) הטעם שלא נאמר 'חדש ימים' כי אם 'ירח', משום ש'ירח' ר"ת יום ראש חודש, לרמז כי מיום ר"ח אלול יתחיל בסדר התשובה ולא יתמהמה מלהתחיל עד אמצע החודש...

בספה"ק 'אור פני משה' (ואתחנן ד"ה בדברי) לבאר בדרך צחות מה דאיתא במדרש (דב"ר ז י) שכשאמר משה אל הקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' (לעיל ג כה) אמר לו הקב"ה 'אם אעברה נא אתה מבקש לקיים בטל סלח נא ואם סלח נא אתה מבקש לקיים בטל אעברה נא', שהנה יש נ"א יום מר"ח אלול ועד שמחת תורה, והרשעים אומרים אעברה נא - שיעברו נ"א יום אלו, אין לנו כח לימים 'קשים' אלו... (כי ברצונם לראות את הארץ הטובה ולהתענג מתענוגים ארציים ושפלים), אך אם כן אין 'סלח נא'... שלא יאבה הקב"ה סלוח להם, ומאבדים בידיים את כל

וכבר כתב ה'מהרי"ל' (מנהגי מהרי"ל, הלכות ימים נוראים) הרעים ורוע מעלליו מן לבו קודם יום הדין של ר"ה, וז"ל, דרש מהר"י סגל משנכנס אלול" מרבין בתשובה"י... על כן צריך כל אדם להסיר השרשים ימי תשובה.

קדושת הימים. ומי האיש החפץ חיים ורוצה לזכות ל'סלח נא' - שיזכה לסליחה ולטהרה שיש בנ"א הימים אזי מחויב הוא לאחוז בימים ולנצלם לבל יעברו נ"א.

שח הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבשנה אחת ראה בחלומו, האיך שעוברים עליו כל ימי אלול הקדושים, והוא עצמו נשאר כעץ יבש ללא כל התעוררות והתלהבות, כיו"ב ממש עוברים עליו ראש השנה ועשרת ימי תשובה, יום הכיפורים והושענא רבה, והכל מתוך קרירות גדולה, ללא כל התעוררות וטעם, והחל לזעוק במר נפשו על ההסתרה הגדולה והחשכות אשר אפפוהו, תוך כדי זעקותיו התעורר משנתו, והנה רואה הוא שהיום ערב ראש חודש אלול, ו'הרי שלך לפניך' - עדיין לא איחר את המועד...

סיפר אחד מתלמידי הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל המשגיח דישיבת 'קול תורה', שליווה את רבי גדליה בערב ראש השנה לעת ערב בדרכו לבית הכנסת, וביקש מרבו שיאמר לו איזה דבר חיזוק והתעוררות לקראת האי יומא רבא, נענה לו רבי גדליה 'עדיין נשארו כמה דקות (מינוט) בחודש הרחמים - אלול, צריך לנצל את זה'... פרץ התלמיד בבכי באמרו שלא ידע עד היכן הדברים מגיעים, וחבל שלא ניצל את החודש כדבעי. ולדין ייאמר, עומדים אנו בתחילת החודש ועדיין בידינו לתפוס את ה'אלול' בשתי ידיים...

והנה הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מקארלין נתן רמז בשם פרשת 'ראה' שהוא ר"ת ראה אלול הולך (ברכת אהרן עמ' קו), וכפשוטו היינו שאלול הולך וקרוב ובא, אך יש שהעמיקו להתבונן בדבריו מדוע לא אמר ראה אלול הגיע... אלא הוא על דרך מאמרו הנודע של מרן הבעש"ט הק' זי"ע לבאר מה שאומרים בתפילת ליל שב"ק (ושמר' לפני שמו"ע) 'וביום השביעי שבת וינפש', שהרי אמרו חז"ל (ביצה טז.) 'וינפש - כיון ששבת וי אבדה נפש', וא"כ מדוע קבעו לאמרו בליל שב"ק, טפי הוי ליה לתקן שיאמרוהו במוצאי שבת כי אז הוא זמן הסתלקות הנשמה יתירה מן האדם, אלא שאכן דייקא בתחילת השבת מזרזים את האדם, דע לך בני, כי עוד יגיע 'מוצאי שב"ק' תלך לה נשמה יתירה, על כן, חטוף ואכול חטוף ושתי - לא לבטל את הזמן לריק, כי עוד מעט יתאונן ויצטער 'וי אבדה נפש' ואת הנעשה אין להשיב... כיוצא בדבר ייאמר, ראה אלול הולך ו'בורח', הזמן רץ כי גז חיש ונעופה, וכבר במהרה אנו עומדים בראש השנה... וממילא אל תאמר אתחיל מחר ולאחר זמן... אלא ראה והתבונן כבר בתחילת החודש כי אלול הולך, ודע את אשר לפניך...

יג. איתא מהאר"י הקדוש זי"ע (שער רה"ק יחד י"ז) שיש לכוון בחודש אלול את הפסוק (ישעיה מג טז) 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה' (עיי' ב"ר ו ה - הובא בקדושת לוי לר"ה בשינוי לשון) כי בו נותן לנו הקב"ה 'דרך' לשוב אליו יתברך. ואמרו בעלי הרמז להסביר את שייכות הפסוק 'הנותן בים דרך' לענין התשובה, דכמו שאחר עבור אניה בלב ים אין ניכר שום סימן על המים שעברה שם אניה ואפילו ברושם בעלמא, כך ממש הוא אצל בעל תשובה, אחר ששב אל ה' בכל לבו, שוב אין ניכר על נשמתו שחטא פעם, ואפילו רושם בעלמא אין ניכר.

יש שרמזו 'הנותן בים דרך' - כי כאשר יסע כלי הרכב ביבשה ממקום למקום, אם יטעה 'בעל העגלה' (נהג) ויסטה מדרכו המיועדת לו אין בידו לסוב מיד על עקביו לעמוד בדרך ישר כי בזה יפגע מיד בנוסעים לפניו ולאחריו... אין לו אלא להמשיך עוד הרבה על הדרך שהעמיד עצמו עדי הגיעו ל'פרשת דרכים' שם יסוב על עקביו, משא"כ כשאנייה טועה בלב ים, הרי מיד על אתר מסובב פניו ממזרח למערב וכבר הוא עומד ומתייצב על דרך טוב... כיו"ב היא התשובה - הנותן בים דרך, ברגע כמימריה יסובב עצמו וכבר הוא עומד בדרך הישר...

ולא יאמר, מה אעשה, הן ניסיתי כבר פעמים רבות להתייצב על דרך טוב ולא עלתה בידי, כי אין הקב"ה דורש מאתו אלא לסובב פניו - להביט על דרך הישר וסוף דבר יגיע לתכלית טוב. וכבר פירשו בדברי הגמרא (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' ולא אמרו מי שהכין בער"ש, כי אין הקב"ה דורש אלא את הטירחה והיגיעה, וה' יגמור בעדו... אם רק טרח אף שלא עלה בידו להכין הרי הוא כבר יאכל בשבת.

עוד יתבאר על פי 'מאמר החכם' (אגרות סופרים לרעק"א איגרת ט) - אלפי אניות עברו כבר בלב ים, ואפילו אחת מהם לא סללה דרך כבושה לטובת הרבים שיהא בידם לבקוע שם, אלא כל הרוצה לעבור את הים, עליו להיכנס אל תוך הים, ולפלס דרך ונתיב לעצמו, ואף שיעמדו לו מכשולות רבים בדרכו כגלי הים, ומכמורות ושאר מניעות, יתגבר עליהם עד שסוף דבר יגיע למחוז חפצו.

החודש על 'משפטיו' כדי שיהא בידינו להכין עצמינו כראוי לדין הגדול, ואז נצא זכאים בדין, ו'לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים כל ידעום' (שם ב).

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במכתב התחזקות (משנת תרכ"ה, שפ"א ליקוטים), 'אהובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשנית ותרדמת העולם הזה, ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן השמים אל האדם גם כן, אולם צריכים לפתוח פתח¹⁰.

כתב ה'שער המלך' (שער א פ"א, ע"ע ערבי נחל אמור דרוש ב) שהנה נפסק (ח"מ סימן טו א) 'זמן בית דין ל' יום, והיינו שנותנים לנתבע ל' יום לפני שידונו הדיינים בדינו, כדי שיוכל להכין בינתיים עדים לטובתו, ובבוא יום הל' אף אם לא הביאם גומרים את דינו. כיו"ב ניתנו לנו ל' ימי אלול בטרם 'מלך במשפט יעמיד ארץ' בו כל באי עולם יעברו לפני המקום כבני מרון. וחסד עשה עמנו ה' שהוא 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל' (תהילים קמו יט), שהודיענו ברחמיו בתחילת

וזוהי ההוראה ל'בעל תשובה', אל יאמר 'הורני דרך תשובה', מהי הדרך הסלולה לתשובה, וכדומה בשאר טענות, לזה אומרים 'הנותן בים דרך' - כמו שבים אין דרך כבושה לרבים, אלא כל אחד נכנס לתוך מי הים ומפליג לדרך ולבסוף יבוא אל תכליתו, כמו כן אתה - תתחיל להפליג בים התשובה, קפוץ נא אל מי הים הסוערים, התגבר על גלי הים המאיימים לבלעך, ולבסוף יערב לך ותגיע למחוז חפצך בשלום ובשלווה.

יד. והעיקר, שלא יתייאש כלל, ידוע פתגם העולם דבחודש אלול 'אפילו דגים שבים רועדים', ויש שביארו בזה ע"פ דברי 'חידושי הר"ן' הידוע במס' שבת (קח:) על איבעית הגמרא אי מותר לכתוב תפילין על 'עורו של דג' ולהלכה נפסק שאין כותבין 'משום דנפיש זוהמיה' (ארו"ח לב יב) וע"פ פשט הכוונה דכשמעבדים את עורה אי אפשר לנקותה היטב כעור בהמות, אך הר"ן פירש כי הנחש הקדמוני הטיל זוהמא על כל בריות שבעולם, וכשישראל עמדו על הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו), ולא רק מהם אלא מכל הבריות שהיו שם, אבל דגים שלא היו במתן תורה לא פסקה זוהמתן עיי"ש ולכן מדגישים ואומרים דאפילו הדגים שהם מגושמים ביותר ולא פסקה זוהמתן, גם הם רועדים בחודש אלול, וכמו כן אנשים מגושמים יש להם לפחד בחודש אלול ולאידך ידעו היטב שבימים הללו יש להם ביתר שאת ועוז הכח לחזור ולשוב למקור מחצבתם. ואפי"א אם בכל השנה היה ח"ו 'נפיש זוהמיה' מ"מ עכ"פ בחודש אלול יתעורר מתרדמת הזמן ויחוש לנפשיה וישוב בתשובה שלימה לפני הבורא יתב"ש.

הגאון רבי ישראל סלנט'ער זי"ע אמר פעם ל'מתיאש', הנה יצרך הרע מאמין בכ יותר ממה שהינך מאמין בעצמך, וראיה מדברי הגמרא (ר"ה טו:) שהשטן מתערבב בעת תקיעת שופר, ואמרו בירושלמי (מובא בתוס' שם ד"ה לערבב) שהוא מחמת יראתו שמא הקול הנשמע הוא שופר של משיח וכבר שבו ישראל בתשובה, נמצא השטן מאמין שבכוחך לשוב בתשובה שלימה, ואילו אתה אינך מאמין שבכוחך למחוק את כל עברך ולהתחדש בעבודת קל חי.

וכבר אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע על הפסוק בפרשתן (יט יט) 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו', ומה אם הזומם לעשות רע לאחיו להרגו וכדו' נענש אף אם לא יצא זממו לפועל, קל וחומר הוא לאדם הזומם רע על עצמו - כלומר, להרוג את עצמו על ידי ייאושו כי רב, בהביטו על עצמו כשפל נבזה וחדל אישים, ש... ולהיפך, מידה טובה מרובה, כמה שכר יקבל האדם כאשר יתחזק בכל זמן ועידן, לומר גיבור אני, וערך רב יש לי, ובעזרת ה' אעשה ואצליח...

את דרכו זו של היצר המשילו, לאותו 'גנב' מחוכם, שהיה לוה מחברו מאה מעות, ולמחרת בא ואמר לו, הריני כבר חייב לך מאה, במטותא ממך הלווה לי עוד מאה ויחדיו אהיה חייב לך מאתיים, וכך שנה ושילש, והוסיף עשות עם כל בני העיירה, עד שהגיע לפיקח אחד ולווה ממנו מאה מעות, בשעה שבא אליו בשנית לומר לו את 'פזמונו' - הנה כבר מחויב אני לך מאה הלווני עוד מאה ואהיה מחויב מאתיים, ענהו הפיקח, אינך חייב לי מאומה... כלך לך ממני. כך הוא דרכו של יצר, ביום הראשון מפתה את האדם לדבר עבירה, ולמחרת אומר לו, הרי ממילא עברת אתמול על רצון בוראך, כבר אינך 'צדיק יסוד העולם', א"כ אפשר לך לחטוא עוד, וכך ירד לאבדון, וכל זה רק ע"י שמדמה לו תדיר שאינו כי אם חוטא ופושע גמור, אך החכם עיניו בראשו, ומיד בשעה שיבוא אליו היצר בשנית, יענהו, מעולם לא חטאתי והנני צדיק הדור, כיצד העזת פנים לפתותני לדבר עבירה, ובכך ירחיק מעל עצמו את פגיעתו הרעה של המלאך המשחית.

טו. מספרים על שלשה יהודים שנכנסו אל הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, הראשון בכה לפניו, כבר הגיע חודש אלול, ורצוני לשוב בתשובה שלימה אל בוראי, שילחו הרה"ק מעל פניו ואמר לו, לך עשה תשובה ומה לך כי

ולדידן ייאמר מי הוא זה ואי זה הוא שוטה^{טז} אשר יאבר מה שנותנים לו, ולא יעבוד בכל כוחו לקנות לעצמו שנה טובה ומתוקה בכל ענייניו".

כתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע (ראה ר"ה עשר), וז"ל, והנה נודע מספה"ק אשר בחודש אלול הוא העת והזמן אשר ישגיח האדם על דרכיו

באת אלי, וכך גם ענה לשני שביקש לשוב בתשובה, אך השלישי שבכה ואמר, רבי, הן כבר הגיעו ימי אלול, ועדיין אין בי רצון לשוב בתשובה, אותו קיבל הרה"ק והראהו את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כי זוהי כל עבודת האדם בימים הללו - לגלות את הרצון הטוב.

ואף הוא עצמו מסיים באחד מ'תשובותיו' שכתב בימים אלו, וז"ל. ולפלפולי בעלמא (אף בד"ת) אין הזמן גורם, כי צריך לבדוק חדרי משכיות לבב בימים נוראים הללו, אלול תרי"ז (שו"ת דברי חיים יו"ד ח"א לג). ואילו הרה"ק ה'פנים יפות' זי"ע (אחרי ד"ה ביד) כתב שכל שעה נחשבת כיום, והפליג הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע, וכתב ב'אגרת' בזה"ל, כתבתי לך זאת בחודש אלול, שכל דקה בחודש זה נחשב אצלי כחודש במשך השנה.

טז. כה הביא הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ד"ה עשר) בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע על הא דאיתא במשנה (ריש ר"ה) 'באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי', דהנה איתא בזה"ק (תיקון^{יז} תיקון יז) ש'מעשר' רומז ל'ראה' כי י' היינו יראה, ודעת תנא קמא שה'מעשר' ומתעורר ביראת ה' לשוב בתשובה רק באחד באלול הרי הוא כ'בהמה' שאין בה דעת, כי מי שיש בו דעת אדם הרי הוא ירא מהשי"ת כל השנה כולה, אכן רבי אלעזר ורבי שמעון חולקים עליו ואומרים, שאכן זה השב באחד אלול עדיין בגדר 'אדם' הוא, ורק מי שאינו נזכר לשוב עד ראש השנה שהוא יומא דדינא על כולי עלמא אזי הוא 'נמשל כבהמות נדמו', כי עכ"פ צריך לדרוש ל' יום קודם.

יז. אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שהיה נכנס אליו בכל עת מצא להתיעץ עמו בענייני עסקיו) נכנס אליו פעם בחודש אלול לשאול אותו בענין איזה עסק שהוצע לו, ענהו ה'שפת אמת', הנה בכל השנה מדבר אני אתך מעסקים (ביזנעס'), בחודש זה העסק וההשקעה הטובה ביותר היא עבודת התשובה, כי המשקיע כוחותיו לשוב אל ה' בזה החודש מרוויח מזה רווחים גדולים, הן ברוחניות והן בגשמיות, למשך כל ימות השנה הבאה, ואשרי מי שעניו בראשו... יח. הנה זה מכבר נהגו אנשי השלטון הממונים על הדרכים להתקין 'מצלמות' (Cameras) הרואות ומודדות את מהירות של הנוסעים בכביש (road), וכל הממהר יותר מן המותר מקבל לביתו דו"ח ובו חובת תשלום 'קנס'. הגדילו עשות בכמה מדינות בעולם שהתקינו מצלמה אחת בתחילת כביש ארוך וגדול ושניה לה בסוף הכביש, וזה מעשי המצלמה, כל רכב שעובר 'זוכה' לתמונה הן בתחילה והן בסוף, עתה, אם לפי המהירות המותרת שם אורך הדרך הוא כעשרה דקות וזה האיש ערך 'סיום' על נסיעתו בארבע דקות הרי זה מוכיח בעליל שנסע כ'חיה רעה' ודינו לשלם קנס גדול. מה עשה זה שנהג כחיה רעה ש'טס' בחפזון ובתוך שתי דקות התקרב לערוך 'סיום' על הכביש, מיד בראותו כי לפניו עומדת מצלמה בקירוב מקום, וברגע שיעבור דרכה 'אחת דתו...', ויישלח לביתו נאוה קודש 'דו"ח'... מיד החל להאט את דרכה כאותם זקני העיירה המהלכים ד' אמות בכדי הילוך מיל... עקב בצד אגודל... עד שעבר שיעור הזמן שאמורה נסיעתו לארוך על פי חוקי המדינה, ורק אז המשיך בדרכו.

ולדידן, אף מי של"ע התנהג כל השנה כחיה רעה, מבלי לשמור את עצמו כפי חוקי התורה והמצווה, יתבונן היטב ב'מצלמה' שעומדים אנו לעבור לפניו כבני מרון, כי זכר כל היצור לפניך בא, אתה זוכר מעשי אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש, וח"ו עלולים לקבל 'דו"ח', אין לו אלא עצה אחת, לעצור עתה מבעוד מועד, לשנות דרכיו לטוב, ובזה ינצל ויכתב לשנה טובה ומתוקה (מבעל 'נועם זיוור').

והרי ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ומצינו רמז לכך, דכתיב (לעיל יא יב) 'עיני ה' אלוך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה', שכביכול יש 'עיני ה'' בראשית השנה ובסופה... עומדים אנו לפני עיני ה' המביטים עלינו ביום הזכרון - אין חכמה ואין עצה, אלא לעצור את הריצה והמהירות - להעמיד עצמו ולחשב 'חשבון הנפש' בחודש האחרון שנותר לפליטה עד סוף השנה.

אשר היו יכולים להקראות בנים למקום על ידי עשות תשובה - מומם, נחסר מהם המדרגה הזאת, עב"ל. והיינו שהזמן הזה מסוגל ביותר לתשובה ולהתקרב לבורא ית"ש בתוקף אהבה של 'אני לדודי' כבן לפני אביו. ובוזה מבאר ה'אור פני משה' מה שאנו מבקשים בראש השנה (בתפילת מוסף) 'אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים' - שאם אכן שבנו בתשובה שלימה בחודש אלול עד שזכינו להיות 'בנים' למקום, א"כ רחמנו כרחם אב על בנים, כי גדול כח התשובה והתפילה בחודש אלול להטות גור דיננו לטובה.

שופטים ושופטים תתן לך - הזמן גרמא להרבות ביראת שמים בפרשתן (טו יח-כ), שופטים ושופטים תתן לך וכו' ושפטו את העם משפט צדק, לא תטה משפט וגו', צדק צדק תרדוף, כתב הרה"ק העבודת ישראל זי"ע בזה"ל, הנה הפרשה הזאת נקראת תמיד בחודש אלול אשר הוכן העת לכל איש שישוב לבוראו ונסלח לו מחטאתו אשר חטא כל השנה ע"י הרטה והרהור התשובה ובכי ומספד על עונותיו שעברו ראשו וכו', לכן הזהירה התורה שופטים ושופטים וכו', וכן יש לאדם להעמיד על עצמו שופטים וכו', ולשפוט את עצמו על כל מעלליו, ואמר הכתוב לא תטה משפט דהיינו שלא לעות הדין ולאמור על מעשה רשע כי הוא עושה צדק, מפני כי התשובה והמשפט שעושה למטה הם הכנה למעלה להוציא המשפט לאורה בראש השנה כאשר יבואו בני הא-להים להתיצב על ה'י"ט, וזהו שאמר ושפטו את העם משפט צדק, וכן צדק צדק

ונקי ומזוכך ומצוחצה מכל סיג בכל מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו וכל חושיו כנודע מספה"ק, ואפילו הצדיקים שבדור צריכין ג"כ בחודש אלול להתאמץ בעבודתם ביתר שאת ועוז מכל ימות השנה, ובפרט שהמה ימי רצון וכו'. ועוד יש טעם לזה, כי 'אלול' נוטריקון א' לול, ר"ל כי בחודש הזה נפתח לול ופתח קטן לקבל הבעלי תשובה באמת וכו' (עיי"ש שמאריך לבאר עפ"י דרך הסוד). עב"ל.

וישים לנגד עיניו את דברי הרה"ק ה'ערכי נחל' זי"ע (שבת שובה דרוש ד) וז"ל. וזה שמעתי אומרים רמו 'כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים' (בראשית מג י), כי כשעושה אדם עבירה ואינו שב עליה כל השנה עדיין אין בידו רק גוף העבירה, אבל מניעת התשובה עדיין לא נחשב לו עוון וכו' זולת בימים אלו אשר בוחם מתחיל מר"ה אלול שהם ימי רצון, כאשר עברו ימים אלו ולא תיקן את עצמו אזי צריך לעשות שני פעמים תשובה, כי כבר יש בידו ב' עונות. א', גוף העוון. ב', מה שלא עשה תשובה נחשב לעוון. וזהו שאמר 'כי לולא' הוא אותיות אלול, אם אחרנו את אלול, דהיינו כל ימי הרצון מלעשות תשובה, אזי 'כי עתה שבנו זה פעמים' (עלינו לשוב בתשובה על חטא בכפליים) וק"ל, עב"ל.

ובספה"ק 'אור פני משה' (האזינו ד"ה שחת) כתב לפרש בלשון הכתוב (לב ה) 'שחת לו לא בניו מומם', וז"ל, נודע שבחודש אלול על ידי עשיית תשובה אז מתקנים מה שפגמו כל השנה, ואפשר שזה אומרו כאשר שיחת ל"ו ל"א אותיות אלול למפרע, ר"ל שאין עושים תשובה גם בחודש אלול אז בניו, ר"ל המדריגה

יט. המשיל המגיד מדובנא בענין ההכנה באלול לקראת ר"ה, מעשה בחנווני שערך חשבון מדוקדק על כל הוצאותיו והכנסותיו ונתברר לו לצערו הרב כי ההוצאה יתירה על ההכנסה ונראה שהוא עומד לפשוט את הרגל בקרוב מרוב החובות, בצר לו החליט לילך אל גביר העיר ולבקש ממנו הלוואה גדולה של כמה אלפי דינר בתשלומים נוחים בכדי שיוכל להמשיך להחזיק את החנות, ואכן הלך אל בית הגביר, אך בהגיעו אל הבית עצר אותו המשרת מלהיכנס באומרו שהגביר עסוק עתה מאוד ואי אפשר להפריע לו, על כן ישוב עוד כמה שעות, הסתובב האיש בחצר גינת ביתן הגביר כשכולו נסער חרד ודואג, לאחר כמה שעות שוב דפק על הדלת ושוב מנע אותו המשרת, וחזר האיש להסתובב בחצר אנה ואנה כשאינו מוצא מקום להניח את נפשו. כשיצא הגביר לתפילת מנחה ניגש אליו החנווני וביקש הלוואה כשהוא מביטח להעמיד לו ערבים הגונים, ומיד נתן לו ככל אשר ביקש. בהגיע העשיר לביהמ"ד פגע בו אחד ואמר לו, אה, אדוני העשיר, בדיוק חיפשתי אותך... הואל נא להלוות לי סכום הגון... השיב לו הגביר שאין ביכולתו עתה להעניק הלוואות. שאלו הלה, יאמר לי מר, מה ביני לבין החנווני שנתת לו במאור פנים, השיב לו הגביר, וכי מה דמיון יש ביניכם, הלה המתין לי שעות רבות וראיתיו מהלך סהרורי בחצר ביתי בלב נרעש ונפחד, וראיתי שאכן חיינו אינם חיים וזקוק הוא להלוואה הגונה שתעמידנו על רגליו, אולם אתה לא באת אלי ולא המתנת עלי, אלא 'בדיוק' ראית אותי וכבר הינך מבקש הלוואה... כיוצא בדבר יש לך אדם המכין עצמו בכל חודש אלול לקראת ראש השנה, מרבה בתשובה ובתחנונים לזכות בדין, וממילא כשמגיעה השעה נכמרים עליו

תרדוף, היינו ע"י צדק דלתתא תרדוף צדק דלעילא וייצא לצדק דינוני.
 וכך איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קל: ד"ה התחיל),
 וז"ל. והעיקר צריך כל אחד ואחד להמשיך עליו
 היראה באלו הימים באיזה אופן שיהיה, כשיש דין
 למטה אין דין למעלה^{יא}, וזהו פירוש המדרש 'כשישראל
 עושין המשפט הש"ת עושה עמם צדקה'. ואופן היראה,
 אם הוא מאותן המכירים קצת וקרובים להש"ת בוודאי

רחמי הקב"ה 'ובדין' שירחמו עליו... אמנם יש אדם המעביר את כל החודש בלא כל הכנה ראויה, ובהגיע ראש
 השנה 'נזכר' הוא לבקש רחמים כי בדיוק עכשיו נפגש עם 'המלך'... ובאלו פנים יפצה פיו בתפילה ובתחנונים...
 כ. סיפר הרה"ק מקאברין זי"ע שפעם נסע הרה"ק מלעכוויטש זי"ע בימי אלול ובדרך נכנס לקרעטשמע בכדי שינוח
 הסוס והיו שם ערלים יושבים ומשוחחים 'ושמע אחד אומר לחברו מי שאינו עמל כדבעי למיהוי בחודש הזה
 לא יהיה לו מה לאכול כל השנה, מיד קרא לאנשיו ואמר להם שמעו מה שזה אומר' (הובא בתורת אבות אלול).
 כעין זה היה אומר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל, ימי אלול כ"ימי זריעה' בעבודת השדה הם,
 וכמו שבזריעת השדה, מי שאינו זורע אף ב'טענת אונס' לא יהיה לו מה לאכול... כיו"ב הוא לענין עבודת אלול,
 החכם עיניו בראשו, יזרע כעת ויאכל פירותיו במשך השנה הבעל"ט (קונטרס ימי רצון).
 וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בניינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד
 האדם, ולא דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חימר וסיד היה
 מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק - העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר - מה איכפת לי הרי כל החורים
 והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים - אחר שכל
 המעות יגיעו לידי...

יומא חדא, בא בנו בברית האירוסין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, וישלח את
 הבן לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, שאלו
 האב מדוע עשית שטות זאת, אמר לו הבן ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בנייך... אמר לו האב, 'שוטה שבעולם',
 הרי כל הבניינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי
 לא היה מן ה'יראים' את ה'), אבל בנין זה הרי הוא ארמונך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד
 שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה, פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו'
 וכו', אבל בזו העת, עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלוי ועומד בימים הללו, וכמו שהוא בעצמו עומד
 לדור במדורו הנבנה באלול דהאי שתא, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט
 תהיה עידית שבעידית.

כא. עובדא הווה אצלו (ה'בית אהרן', שמעתי עובדא זאת כמה פעמים מאדמו"ר זי"ע) שקרא פעם לשני אברכים וכה אמר להם,
 הנה יש בספר הקדוש 'ראשית חכמה' שער הגיהנום, אבקשכם לעסוק בזה דבר יום ביומו ובואו אלי לאחר ג'
 ירחים (כידוע שחיל ורעדה יאחזון במי שלומד 'שער' זה, בו מתואר בפרוטרוט כל סדרי גיהנום)... אחר כג' חדשים חזרו השניים אל
 הרבי, נכנס הראשון שהיה בעל כובד ראש וענה לרבי ששאלו מה ראית ב'ראשית חכמה' - נבהלתי כהוגן ופחד
 יאחזני, הרגיעו הרבי כי 'אב הרחמים' יושב במרומים... משיצא הראשון ופגש בשני שהיה 'קל בדעתו', ושאל את
 הראשון מה אמר הרבי, ומסר לו דברים כהויתם... כשנכנס השני ונשאל מהרבי מה למדת בראשית חכמה ענה
 בקור רוח מה שלמד (וראו על פניו כי נקט בידו את הפסוק 'הנה א-ל ישועתי ולא אפחד'), אמר לו הרבי, לא, לא, כל מה שראית
 אינו אלא משל... הרבה יותר ממה שכתוב כאן מוכן בשמים למי שממרה את פיו של הקב"ה. משנכנס אברך שלישי
 שאל את הרבי 'למדנו רבינו' מה האמת, אמר לו הרה"ק, אלו ואלו דברי אלוקים חיים, המקבל את הדברים כפשוטם
 'יש דין למטה' אזי אין דין למעלה, ואילו המקל ומזלזל בזה אזי ח"ו...

אף לענין ימים הללו ייאמר כן, המקבלם כפשוטם יינצל מהדין, וינהגו בו מן השמים בחסד וברחמים ויכתבוהו
 ויחתמוהו לחיים טובים ולשלום (וכך היה שגור בפי הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע לכל אלו שהיו מתייראים אימתא יתירא כי לא 'חברה
 גזלנים' יושבים למעלה, אלא 'אב הרחמים' יושב בשמים ויש לנו לבטוח בו כי יציל את בניו מן הדין).

ובזה יתבאר מה דאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פ"ג) 'יראתי מתוך ש'מחתי וש'מחתי מתוך יראתי', כי אם אכן זוכה
 ל'יראתי' בוודאי יש מקום ל'שמחתי'...

באר הפרשה - פרשת שופטים

יש להם יראה ופחד באותן הימים^{כב}, יראה עילאה, ואם לאו מאימת הדין נפשי תבחיל. צריך מאד לירא ולפחד וזהו העיקר^{כג}, ואז הקב"ה עושה עמם צדקה, עכ"ל.

וכבר כתב רבינו יונה (שער היראה אות קא) 'משנכנס אלול עד מוצאי יום הכיפורים יהא ירא וחרד מאימת הדין', והן הן דברי ה'בעל הטורים' (פר' נצבים מס' ר"ה), כי רבותינו הקדמונים נתנו סימן בלשון הפסוק (עמוס ג' ד) 'אריה שאג מי לא יירא', אריה ר"ת אלול ראש השנה יום כיפור הושענא רבא^{כד}, שבימים נוראים אלו מי לא יירא^{כה} מפחד ה' והדר נאונו^{כו}.

כב. ואכן מסופר על הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בעצמו, שפעם היה בחודש אלול בעיר אנטיפולי והתפלל שחרית בבית האכסניא, וקודם שהניח תפילין דרבינו תם פנה למשמשו ואמר 'שפאנט מיר גיכער איין דיא פערד די האר ברענט מיר פון פחד פון ראש השנה' - הכן מהר את הסוסים, כי שער ראשי 'בוער' מפחד מראש השנה... (ברכת אהרן עמ' קיט).

כג. הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, היה מזמר בכל חודש אלול עם תנועת ימים נוראים המיוחדת כשאבריו הק' דא לדא נקשן, את לשון הפייט בתחילת יוצרות לזכרונות יום ב' דראש השנה, 'אפחד במעשי, אדאג בכל עת. אירא ביום דין בבואי לזיכרון', בהוסיפו באותה תנועה 'דער רמב"ם פסק'נט אז מ'דארף תשובה טוהן, און דער ראב"ד קריגט זיך נישט דערויף... וואס וועט זיין די סוף וואס וועט זיין די תכלית...' [הרמב"ם פוסק שיש לשוב בתשובה באלו הימים, ואף הראב"ד אינו משיג עליו בפסקו זה... מה יהא הסוף ומה תהא התכלית]. ואם באותו קדוש וטהור מצינו כן אנן מה נעני אבתריה.

הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע נסע פעם דרך רחוקה בימי אלול, בעודו מהלך בין הרכבות נענה ואמר, 'אצל אבי ז"ל (הרה"ק השפת אמת זי"ע) היו כתלי הבית זוחלים ורועדים בימי אלול, ואילו אני, 'א באן ארויף א באן אראפ' [יורד מרכבת ועולה על חברתה]. הוסיף בנו הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שבאמת אף אצל אביו הרגישו את הפחד ששרו בכותלי לבו וכותלי ביתו ולא היו אלו הדיבורים אלא מתוך ענווה (פני מנחם ראה תשנ"ד).

כד. מרגלא בפומיה של הגה"ק ה'סטויפלער' זי"ע לומר בשם ה'חזון איש' כי 'יראת שמים' בימינו הוא להאמין שכל העובר על האדם בכל השנה נקבע ונגזר כבר בראש השנה שלפניו.

כה. ושמעתי לרמזו כי הפסוק (תהלים קיט קכ) 'סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי' עולה בגימטריא כמניין 'אלול ראש השנה יום כפור נעילה הושענא רבא' (2090).

כו. וכבר שאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל, מדוע נאמר 'אריה שאג' בלשון עבר, ולא אריה שואג בלשון הווה, הרי בכל שנה ושנה באים הימים הללו מחדש. והשיב, מאמינים בני מאמינים אנו שכל הקורות עמנו בשנה שחלפה כבר נגזר בר"ה, וכשמתבוננים בדברי הימים - כי פלוני שהיה עמנו לפני כשנה בימים הללו כבר איננו, רעהו שהיה אשתקד בימים הללו מ'עשירי העיירה' פשט את רגלו ועתה פושט גם ידו לקבץ נדבות, זה חלה ל"ע וזה הפסיד... הרי אריה שאג בלשון עבר, ר"ל האריה דאשתקד שואג ראו מה נגזר.. כמה אנשים שלא 'חלמו' ולא חשבו שככה יארע אליהם, וממילא מי לא יירא לקראת השנה החדשה.

דבר נפלא כתב בקונטרס 'משקה ישראל', כי הנה מצוי היום אשר מניחים טבלא בה מצויירים תמונות וכיו"ב בעריסת התינוק סביב לראשו למען יתבונן בהם וירגע מבכיו, יש המדפיסים על הטבלא תמונות של צדיקים, ויש להבדיל המדפיסים עליה תמונות של בעלי חיים, ומעשה היה בתינוק אשר הניחו דמות אריה בראש מיטתו, אותו ראה בשכבו ובקומו... לאחר שגדל מעט בהיותו כבן ג' וד' שנים נסע לטייל עם כל בני משפחתו בגן החיות הנקרא 'ספארי', ובראותו את ה'אריה' החל לרוץ אליו כמי שפגש את ידידו משכבר הימים, נזעקו בני המשפחה לתפסו בטרם יהיה מאוחר ח"ו, והסבירו לו שהאריה הינו בעל חי מסוכן מאוד, ובידו לטרוף אנשים חיים ולהפכם לגל של עצמות, נענה להם הילד בתקיפות, מדוע תאמרו כן, והלא אני מכירו מיום לידתי... והוא שוכב בשקט ולא עושה כלום... אמרו לו, אינך מכיר אותו רק את תמונתו הנך מכיר... והנמשל ברור, יש לך אדם שאומר מה לי לפחד מ'שאגת האריה' והרי מכיר אני אותו משנה שעברה ומלפני שנתיים וכו' וכו', מה הרעש והחרדה מר"ה - הלא עברו עלי ר"ה כמניין שני חיי... אך באמת אינו מכיר אותו אלא רק את ה'תמונה' שלו... אילו היה מבין בשכלו מהי

בכל שערך - שמירת החושים ושערי הגוף
 בפרשתן (טו יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל
 שערך' וגו', בספה"ק רמזו מכאן, שהנה
 בראש אדם יש שערים הרבה, עיניים, אזניים, אף ופה,
 וצריך למנות עליהם 'שופטים ושופטים' לשפוט עצמו

בכל עת האם נכון הדבר לעשותו אם לאו. וז"ל השל"ה
 הק', בכאן יש רמז מוסר להא דתנן בספר יצירה (פ"ד
 מ"ב) 'שבעה שערים הם בנפש, שתי עינים^כ שתי אזניים
 והפה ושני נחירי האף' וכו', וצריך האדם להיות שומר
 השערים דהיינו הראיה^כ והשמיעה והדיבור^ל והכעס

המשמעות של יום הדין, ועד כמה כל מהותו ועתידו תלויים על כף המאזניים כפשוטו הרי היה 'שומע' היטב את האריה שואג, ונחרד ומתיירא מקולו...

פעם שאלו את הגה"ק רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל, מדוע הנכם עושים מחודש אלול אזא גרויסער בער [דוב גדול כל כך]. השיב רבי ישראל, צדקו דבריים, לא לדוב הוא דומה אלא הרבה יותר מזה... הבט וראה, דוד המלך לא התיירא מן הדוב אלא שיסע אותו במו ידיו כמו"ש (ש"א יז לו) 'גם את הארי גם הדוב היכה עבדך', ומכל מקום אמר (תהלים קיט קכ) 'סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי'.

אלא, שהפרש והבדל יש בין הפחד והבריחה מדוב טורף לפחד והבריחה בימי חודש אלול. כי מדוב אורב ינוס ויתרחק עד כמה שיש לאל ידו להתרחק. ואילו מפחד ה' ומהדר גאונו אין אנו נסים ומתרחקים ממנו אלא נסים אליו... וכמו שכתב הרמב"ם (פיה"מ ר"ה פ"ד ד"ה העובר) על ימים אלו - 'שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו'. וכפי שיש בנוסח הסליחות 'אתכסה מחמתך בצילך'.

כז. כ"ק מרן האדמו"ר מדז'מיגראד זי"ע כותב בהקדמה לספרו 'אריה שאג' שבעת בריחתו (יחד עם עוד כמה יהודים) מצבאות הרשעים בימי מלחמת העולם השנייה נכנסו לתוככי היער, והנה שמעו קול אדיר וחזק של שאגת ארי, וינוסו מפניו כל עוד רוחם בנפשם, אך לפליאתם ראו שבצידי הדרכים יושבים כמה אנשים שאננים, אוכלים ושותים, ועושים כל צרכם, כאילו שאין 'שאגת הארי' אומרת להם כלום, ומה מאד תמהו על כך, לאחר שהארי עבר שאלנו אותם היאך לא יראתם מהאריה הגדול שעבר לצידכם ושאג בקולו, אך לא ענו לנו האנשים, ונתברר לנו שהם 'חרשים' ולכן לא שמעו את קול הארי ולא ידעו לנו מפניו, ועלינו לראות שלא להיות כאותם ה'חרשים', כי בימים אלו אריה שאג מי לא ירא, ורק ה'חרש' לא ירא, כי לא שמע ולא השמיע לאזניו (ער האט נישט 'דערהערט') את שאגת הארי.

עוד יש לך אדם השומע שאגת ארי ואינו מתיירא, ואיזהו, זה המטייל ב'גן החיות' סמוך לכלוב שבו נמצא האריה מאחורי סורג ובריח, שהארי שואג ונוהם ומרעים בקול נורא והלה עומד ושוחק... כי יש דבר החוצץ בינו לבין הארי, כך זה השומע את שאגת ימי האלול ואינו מזדעזע, סימן שמחיצה של ברזל מפסקת בין לבבו לקדושת הימים... וכבר הכריז פעם חכם אחד 'כי אי אפשר לתרץ את השאגת אריה אלא על ידי המסילת ישרים'... ותמהו הכל, כי מה עניין 'מסילת ישרים' שהוא ספר מוסר והדרכה ליישב קושיא של ה'שאגת אריה' הנודע בחריפותו ובעמקותו בכל הש"ס והפוסקים... וביאר להם שכוונתו ל'שאגת האריה' של חודש אלול והימים הנוראים, שאי אפשר ליישב את הקושיא 'מי לא ירא' אלא על ידי לימוד ספר מסילת ישרים ושאר ספרי מוסר ויראה והליכה בדרכיהם ליישר מסילותינו...

כח. זה עתה נסתלק הגה"צ אב"ד טשאקאוא ארה"ב, שמעתי מאחיו הגה"צ אב"ד צאנו טשאקאוא ירושלים שליט"א, שלפני כשנה כאשר נחלה אחיו, התקשר אליו באחד הימים והודיעו על הבשורה הקשה, ולאחמ"כ אמר שאנו מאמינים ומייחלים לבורא שהתפילות יבקעו שערי שמים ויתרפא ברפואה שלימה, אבל מ"מ אין האדם יודע עיתו, לזה הוא מבקש להודיע שהוא מוותר על מקומו המיוחד לו סמוך לקבר אביו אשר בהר הזיתים, הוא מוותר על 'מעלת' קבורת ארץ ישראל, וגם מוותר על מעלת קברי אבות, וכל זה שווה לו - בכדי שבניו לא יצטרכו לעבור ב'שדה התעופה' בהגיע היא"צ שלו. כי גדולה מעלת שמירת העיניים יתר על כל המעלות.

כט. ידוע מה שכתבו בספה"ק כי אלול ר"ת אנו לי-ה ועיננו לי-ה, הוסיף בזה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע (ריש פר' ראה) כי נרמז בזה על חובת האדם ביותר לשמור עיניו בימים קדושים אלו, עד שיהיה באמת עיננו לי-ה...

ל. כה דרש אחד מצדיקי דורנו שליט"א בלשון הכתוב (תהלים טו ג) 'לא רגל על לשונו', כי סופי התיבות עולים ל'אלול', ללמד על חובת שמירת הלשון מכל דבר רע בחודש אלול, הן מדיבורים רעים ואסורים רח"ל, והן מדיבורי לה"ו, וגם לרבות שמירת הדיבור בשעת התפילה וחזרת הש"ץ וקריאת התורה, ואכן, שומה עלינו ביותר להשתדל בטהרת הפה והלשון ככל היותר בכדי שנוכל להתפלל בפה טהור לפני הקב"ה שיוציא לצדק דיננו...

באר הפרשה - פרשת שופטים

נוראות אמר הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע (ביום א' דסליחות תקע"ב) וז"ל, ויש להתבונן כי שופר המצופה זהה פסול, הקול הולך דרך הזהב אשר חטאו בו בעגל [ואין קטגור נעשה סניגור], והנה במעשי עגל לפי דעת הזוהר לא היו כי אם הערב רב, וזהו כמה אלפי שנה (וממילא אין זה אותו זהב שחטאו בו...) ופסול בעבור זה, ואם כן איך יבוא התוקע או המתפלל לה' בפיו, ופיו הוא מגואל ומטומא בלשון הרע או רכילות, על כן מאוד יש להם לעשות תשובה, עכ"ל, ודי בזה לחומר העניין...

כה כתב הגה"ק החיד"א זי"ע (חדרי בטן בפרשת כי תצא) 'הנה תחילת התשובה הוא שמירת הלשון, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים לד יג-טו) מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב, נמצא שהוא קודם לכל, קודם סור מרע'. וביאור הדברים הוא שהנה עומדים אנו לקראת ראש השנה הבעל"ט, ועיקר בקשתנו היא 'זכרנו לחיים, כתבנו בספר החיים', ומקרא מלא דיבר הכתוב מי האיש החפץ חיים - נצור לשונך מרע... וזכור בל נשכח מה שנאמר... וחיים ביד הלשון...

עצה טובה קמ"ל, אשר כל אחד ואחד יקבל על עצמו בל"נ שלא לדבר בשעת התפילה למשך ארבעים יום לכל הפחות, מר"ח אלול ועד יום הכיפורים, ובזה יזכה ל'סנגור' לשעת הדין, וידוע מליצת הקדמונים ש'שיבה' ר"ת שתיקה יפה בשעת התפילה, כי החוסם פיו מלדבר בעת התפילה יזכה לאורך ימים, ולכל הברכות האמורות בתורה, וכנוסח ה'מי שברך' שתיקן התוס' יו"ט 'הקב"ה ישמרהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה'.

שמעו נא למעשה נורא שאירע בשנה שעברה, וכפי שסיפר מרא דעובדא ה"ה הבחור המופלג כמר דניאל כהן מעיה"ק צפת ת"ו, מחשובי הלומדים בישיבת 'אוהל יוסף', באור ליום כ"ו אלול תשפ"ב נערכה 'עצרת חיזוק' בבית הכנסת 'בני הישיבות' בעי"ת מודיעין עילית יצ"ו, כהכנה דרבה לקראת ראש השנה, ולזכות שניים מילדי השכונה הזקוקים לרחמי שמים לרפואה שלימה, באותה עצרת ביקשו מכל הקהל הקדוש לקבל ע"ע שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולתוספת חיזוק הכינו גליונות נייר אשר בראש הדף נכתב הנני מקבל על עצמי בל"נ שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה... ימים, מיום... ועוד יום... לרפואת וכו' (וכל אחד יכתוב כמה ימים מקבל על עצמו, וממתי תחול הקבלה ועד לאיזה יום). בסוף דרשת החיזוק דיבר ה'דרשן' שליט"א, אודות ענין נשגב זה, והאריך שזה הדבר הנו ממש הכנה ראויה לקראת יום הדין, כי אנו מבקשים 'זכרנו לחיים', והרי 'מוות וחיים ביד הלשון', וביקש מכל המשתתפים שיקבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה לכל הפחות למשך ארבעים יום. אכן 'בעל המעשה' הרגיש שאינו יכול להתחייב על זמן מרובה כ"כ... על כן כתב שמקבל על עצמו בל"נ שלא לדבר למשך חמישה עשר יום, והיינו, מכ"ז אלול תשפ"ב ועד י"ב תשרי תשפ"ג, כשתקוותו שיוכל להוסיף עוד ימים באותה קבלה טובה. והנה בליל שב"ק פר' האזינו, בבית הבחור הנ"ל הגישו בגמר ה'סעודה' בליל שבת 'גלידה' (אייז קרייז), ובטעות גדולה היה זה 'גלידה של חלב' (חלבית), הבחור שסובל מ'אלרגיה' (allergies) חריפה לכל מוצרי החלב ג"כ אכל מה'גלידה' מאחר שלא העלה על דעתו שיעמידו על השולחן מאכל חלב אחר אכילת הבשר, ומכיוון שכן החל מיד לחוש ברע (כי אפילו מעט דמעט של 'חלב' מביא אותו עד כדי סכנת נפשות רח"ל), מיד נתנו לו כמה 'זריקות' (איינשפריצען) המיועדות למצבים כאלו, אך לדאבון לב הללו לא השפיעו עליו מאומה, מיד החישוהו בבהילות ל'בית החולים' שם החמיר מצבו מרגע לרגע, הרופאים ניסו לייצב את המצב על ידי נתינת תרופות שונות ולסייע לו לנשום עם 'חמצן' (אקסדזע"ן), אך לא עלתה בידם, ונעשתה שם בהלה גדולה... בעודו שוכב על המיטה כאבן שאין לה הופכין מבלי יכולת לזוז שמע באזניו את דברי הרופאים החוששים לגרוע מכל, ומחשבותיו שוטטו בין שמים לארץ - באותה שעה נזכר הבחור מאותה הקבלה ומדברי ה'דרשן' שהזהירות במורא מקדש בכוחה לזכות ב'זכרנו לחיים', מיד קיבל על עצמו להמשיך את הקבלה הטובה עד ארבעים יום, ואף לפרסם את הנס ברבים, לאחמ"כ איבד את הכרתו, ובמשך כל השבת היה מורדם ומונשם, אך בחדש הש"ת במוצאי שב"ק חזר להכרתו ואף החל לנשום בכוחות עצמו מבלי שום סיוע, וכבר ביום ראשון בבוקר עמד על רגליו... הרופאים רצו להשאירו בבית חולים עוד כמה ימים לצורך מנוחה והתאוששות, ואף הפחידו אותו שהוא מסכן את חייו... אך בטח ליבו בכוחה של הקבלה, והיה ברור לו שיצא מכלל סכנה, ועוד באותו היום שב לביתו לחיים ולשלום.

בדק הלה ומצא כי הוא קיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו עד ליום י"ב תשרי, ואילו אותו ליל שב"ק בו הגיע לכלל סכנה חל ב"ג תשרי... וכיון ש'האריך' את הקבלה זכה לראות בחוש כיצד 'נזכר לחיים' על ידי הזהירות במורא מקדש, וכיצד מוות וחיים ביד הלשון כפשוטו ממש.

וליתר חיזוק נביא מה שסיפר ה'מגיד מישרים' פמ"מ הרה"ג רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א שהכיר 'בעל תשובה' שאחז במנהג טוב והוא מקפיד על כך עד מאד, שבכל עת שהוא שומע דיבורי לשון הרע - ללא נפקא

שאלו מלאכי השרת להקב"ה, רבש"ע, כתבת בתורתך (ויקרא יז יג) 'ושפך את דמו וכסהו בעפר', וכאן [בחורבן ביהמ"ק] כתיב (תהילים ע"ג ג) 'שפכו דמם כמים' בלא כל כיסוי, וזהו כי יפלא ממך בין דם לדם. כתבת בתורתך (ויקרא כב כח) 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחר', וכאן כתיב הבנים נשחטים וכו' - וזהו בין דין לדין. כתבת בתורתך (ויקרא יד לו) 'וצוה הכהן ופנו את הבית', וכאן 'וישרפו בית האלקים וכו' וכל כלי מחמדיה להשחית' (דברי הימים ב' לו יט) - וזהו בין נגע לנגע. אמר להם הקב"ה, דברי ריבות לב בשעריך, כלום יש שלום בעולם, הואיל ואין שלום אין כלום לג'.

היוצא מהאף וכו', ועל אלו השערים ישים אדם שופטים ושוטרים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד, זהו תיבת לך שאמר 'תתן לך', וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה וכו'. עכ"ל.

איש לעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו

בפרשתן (יז ח), 'כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך' לא, וביאר האר"י הק' ז"ע (לקושי תורה ד"ה כי יפלא) עפ"י מה שאמרו חז"ל (בוהר חדש ובמדרשות ע"פ ברו לי זדים שיחות)

מינה מי הוא המדבר, הרי הוא בורח משם כל עוד נשמתו באפו, אף אם ה'נשארים' הינם חבריו הקרובים ביותר. כשנשאל האיש מניין למד הנהגה נעלית כזו, מהיכן יש לו כזו עזות דקדושה לעזוב את החברים מבלי לחוש שום אי נעימות... השיב להם במעשה שהיה עמו בשנות עבר, בטרם עבר עליו רוח טהרה, כי היה לו ידיד נאמן שהיה שותף עמו בעסקיו, ויהי היום החליטו שניהם לנסוע לטייל ברחבי הג'ונגל (jungle), ושכרו ביחד ג'יפ (Jeep) המתאים לנסוע בתוככי היער העבות והסבוך, באמצע טיולם יצאו שניהם מהרכב והחלו לטייל בין העצים, לפתע הופיע לנגדם מין בעל חי הנקרא צ'יטה (ברדלס), והוא מין נמר מסוכן אשר מסוגל לטרוף בני אדם לשבור רעבונו - גם הוא נחשב כ'יחיד מומחה' במהירות ריצתו, הלה החל לרוץ לעברם, והם נבהלו ונסו על נפשם, אלא שהציטה בעקבותיהם ודולקת אחריהם במהירות עצומה. תוך כדי המנוסה אמר 'השותף' לחברו, כל רצוני ושאיפתי עתה, אחת שאלתי אותה אבקש, שאני אקדים אותך.. וזאת בכדי שהחיה המפחידה תקדים לתפוס אותך תטרוף תאכל ותשבע, ותניח לי... נדהם הלה מהאכזריות היוצאת מפי חברו 'ידיו ושותפו... ואמר 'השותף' היאך תדבר אלי דיבורים כאלו, השיב השותף בנוגע לענייני חיים ובמוות אין חברים... וכאשר הנידון אם אני אחיה אם לאו בוודאי אביט כעת רק על עצמי שאנכי אחיה ואתה תלך ל... ואכן ב'ריצתם' הצליח השותף להקדימו, אלא שמן השמים הכניסו בליבו מחשבה, מוטב אנוס לצד שמאל, כי החיה תמשיך במרוצתה כנגדה ואני את נפשי הצלתי, ואכן סיבב עצמו לשמאל הדרך, והחיה רדפה אחרי 'השותף' ותפסה אותו בקרסולו ממש סמוך ליד הג'יפ, ולא השאירה ממנו זכר כי אם 'צוואה' לדורות בחיים ובמוות אין חברים... ולאחר שחזר בתשובה וקיבל עליו עול תורה ומצוות, למד כי 'חיים ומוות ביד הלשון', ונזכר באותו מעשה שב'חיים ומוות' אין חברים... על כן בורח מפני לשון הרע כי בדבר הנוגע לעצם החיים אין חברים...

וכאמור מלבד הזהירות מלשון הרע נלמד מכאן לענין הזהירות ב'מורא מקדש' ונשנן היטב היטב לעצמנו שבחיים ומות אין חברים...

וכדבר הזה ייאמר גם בענייני יראת שמים, וביותר לגבי ה'כלים הטמאים', כי 'אם יפתוך חטאים' נוס והימלט על נפשך כמטחוי קשת... ואל תאמר לעצמך 'לא נח לי לעזוב חברים'... ואל תשמע לקול יצרך הרע בתחבולות שוא כי 'מצוה' להיות חברו להשפיע עליו לטובה... אלא זכור ואל תשכח בחיים ובמוות אין חברים... כשהדבר נוגע לעצם החיים אין מקום לחשוב כלל על 'חברים' מפוקפקים כאלו, ואתה את נפשך הצלת...

לא. הנה פירש רש"י 'בין דם לדם - בין דם טמא לדם טהור. בין דין לדין - בין דין זכאי לדין חייב. ובין נגע לנגע - בין נגע טמא לנגע טהור', וכל המתבונן בדקדוק לשון רש"י ישים לב, כי לגבי 'דם' הזכיר את הטמא תחילה, וכן לגבי 'נגע', אכן בעניין הדין נקט 'דין זכאי' תחילה, ובוודאי לא בחינם כתב כן, אלא ביאר הרה"ק מסקולען ז"ע כי בא רש"י ללמדנו כלל גדול, שצריך לראות את הבעל דין כ'זכאי' עד שיווכח לנו שאינו כן... ובסתמא הוא 'זכאי'... לב. וכבר דייקו בעלי המוסר (קונטרס 'מיץ אפיים') הא דכתיב ב'משלי' (כו כ) 'באפס עצים תכבה אש ובאין נרגן ישתוק מדון', ולכאורה צ"ב כוונתו, שהיה לו לומר ב'מים' תכבה אש, אלא דמכאן יש ללמוד, דבזמן מחלוקת אין לעשות פעולות כיבוי - דוגמת שפיכת מים על האש, כי כל אלו לא יועילו מאומה, וכמה שתנסה להסביר ולבאר את ה'צד' השני תגדל האש יותר ויותר, אין בידך אלא 'אפס עצים', כלומר שלא לעשות מאומה, לא פעולות הסברה

ואיש אחר יקחנה'. וברש"י פירש על הכתוב באיש אשר ארש אשה ולא לקחה פן ימות, 'שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות'. וצריך ביאור, מדוע כתב רש"י דבריו הללו דייקא במי שארש אשה ולא אצל הבונה בית חדש או נטע כרם (הכתובים תחילה). ומבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, כי עפ"י אמת יש עצה אף לאלו שבנו בית ונטעו כרם, אם חשקה נפשם לצאת למלחמה (ברצונם כי עז לזכות למות על קידוש ה', כמו שאמר המגיד לבית יוסף 'אם תזכה תמות על קידוש ה', עיי' מגיד מישרים פר' מקץ מהדר"ק), ומדי עצתם, יפקיר 'בעל הבית' את ביתו החדש או את כרמו, ומותר לו לצאת למלחמה, אף זה אשר ארש אשה ולא לקחה יבוא ויאמר הרי אני מגרש את האשה ומעתה אצא למלחמה... וכל זה כדי שיוכל למות על קידוש ה', אדם בזה אכן

ומבאן נלמד לאידך גיסא במידה טובה מרובה, אם יש שלום יש הכל... אם יחיו בני ישראל באהבה זה עם זה, אזי כל 'הדינים' מתהפכים לטוב. והדברים שייכים ביותר בימים אלו, שכונדע 'אלול' ר"ת איש לרעהו ומתנות לאביונים לדי, ללמד על 'מצוות היום' להיות כאיש אחד בלב אחד לה', וכהכנה לקראת הימים הנוראים.

בפרשתן (כ ה-ז), 'ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו, ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה

ולא שאר פעולות, כי ח"ו כל פעולה תגרום פעולות מחלוקת נוספות, ואין עצה בזמן מחלוקת אלא אפס עצים (כלומר לשתוק ולהמנע מכל פעולה) שעיי"ז תדעך האש.

לג. בפי העולם שגור לומר, שבחודש אלול אף דגים שבים זוחלים ורועדים מאימת הדין. בטוב טעם ביאר כ"ק האדמו"ר ממאדז'יץ צוק"ל, עפ"י דברי הגמרא (ע"ז ד.) המבארת מה פרנסתם של דגים שבים, 'גדול בולע את הקטן', ש'מאכלם' של הגדולים - לאכול את הדגים הקטנים והחלשים מהם... ואף שזוהי פרנסתם עפ"י הסדר שהעמיד להם הבורא יאחזון רעד בבוא אלול... ומהם נלמד, אף מי שיש בידו לומר שלצורך פרנסה וכדו' עליו 'לבלוע' את חברו, הרי שבבוא ימים הללו חיל ורעדה יאחזון.

לד. ידוע על צדיקי הדורות אשר היו מכתתים רגליהם בעצמם לקבץ מעות לחלקם לעניים בלא לחוס על כבודם ומעמדם, וכן היה נוהג הרה"ק רבי יענק'לה מפשעווארסק זי"ע, פעם אחת לאחר שחזר על הפתחים מעד ונפל ונחבט ביותר, מיד פתח וסיפר, מעשה בעשיר גדול שעבר על אחד מחוקי המלכות ונתפס בקלקלתו ודנו אותו וענשוהו שעליו לקבל חמישים מלקות, מה עשה אותו עשיר, הלך בסתר אל הממונה להלקות ושיחד אותו במעות הרבה לבל יעניק לו מתנת ידו בכח ובחוזק מכות המשברות את כל הגוף, רק יעשה עצמו כאילו הוא מלקהו (כלומר שיניף את השוט בחזקה ויניחהו על גבו בניחותא), סבר הממונה וקיבל, וכך עשה, היה מצליף השוט באוויר עד ממש סמוך לגבו כשהוא מונה אחת, שתיים וכו', אבל, בהגיעו למכה האחרונה נתן לו מכה נאמנה 'כמו שכתוב' בכל כוחו... שאלו העשיר, מאי האי, והרי שלימת לך ב'מיטב' שלא תכאיב לי, השיב לו הממונה, רצייתי להראות לך ממה ניצלת... ועד כמה עליך להכיר לי טובה שלא קיבלת עוד ארבעים ותשע כאלו... סיים הרה"ק ואמר, הנה הצדקה היא התריס ומגן בפני כל פורענות, ורצו מן השמים להראות לי מאיזו פורענות גדולה ניצלתי בזכותה, על כן גזרו עלי ליפול, וממכה זו אלמד עוד כמה וכמה מכות כאלו הייתי צריך לספוג...

הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה מעורר תמיד שגם גבירים ובעלי יכולת ילכו לאסוף מעות לצדקה ולא יסתפקו בנתינה הגונה משלהם, וכה אמר בדרך צחות לעשיר אחד, כי הנה ב' סימני טהרה יש בבעל חן, מעלה גרה ומפריס פרסה, ורמז יש כאן ש'סימן טהרה' ביהודי כשהוא 'מעלה גרה' ומוציא משלו לאחרים, אך אינו מסתפק בכך אלא הוא גם 'מפריס פרסה' שמכתת רגליו ופרסותיו לקבץ נדבות... והוא גומל חסד בגופו ובממונו.

לה. אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע היה 'עובד' גדול שהיה 'טוב לשמים' אך לא היה מטיב לבריות כלל, קרא לו רבו ואמר לו, הנה הכתוב אומר בפרשתן (כ יט) 'כי האדם עץ השדה', והדמיון שבין האדם לעצי השדה, כי כמו עצי השדה, אף העץ שהוא גדל ביופי והדר לשם ולתפארת - אם אינו נותן פירות אינו כי אם 'אילן סרק', ואינו נחשב ולא כלום, כיו"ב האדם, אף אם יתעלה בתורה ועבודה אם אינו נותן משלו 'פירות' לאחרים הרי הוא כ'סרק'...

'בראי הוא שימות', כי מסירות נפשו כזו הבאה לו על חשבון יהודי אחר לו, והיינו שמגרש את האשה עבור זה, אינה בכלל הקדושה (ויסוד הדברים מבואר כבר בחתם סופר ד"ה נקי).

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנוכה להתקרב אליו בעתים הללו, לשבת בבית ה' כל ימי חיינו, ולפעול פעולת טוב לנו ולנפשנו בתשובה תפילה וצדקה, כוח"ט לנו ולכל ישראל בספשלצ"ג לאלתר לחיים טובים ושלוש.

לו. באחד ממסעותיו הוזמן רבי ישראל סלנט'ר זצ"ל לסעוד את סעודות בבית אחד מתלמידיו העשירים, התלמיד הקדים וסיפר לרבו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה, והמבשלת במטבחו היא אשה אלמנה כשרה וצנועה, וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועיניה פקוחות על כל דבר, בלילי שבתות עורכים סעודה גדולה, משמיעים דברי תורה ומזמרים זמירות שבת, וכך מאריכים בשלחן עד שעה מאוחרת בלילה, כיאה לכבודה של שב"ק.

לאחר ששמע הרב את כל פרטי הליכותיו, ניאות לבוא לסעוד אצלו, אך בתנאי אחד - שכל הסעודה תנוהל על פיו, ושסעודת ליל שבת תארך בשעתיים פחות מבכל שבוע... התלמיד תמה על 'תנאים' אלו, אבל מפני כבוד רבו קיבל את הדברים. ואכן, בהגיע הזמן קידש רבי ישראל על היין, וערך את הסעודה מתוך דברי תורה קצרים, כשהוא מבקש שיגישו את המנות בזריזות. מקץ שעה קלה כבר הוגשו המים האחרונים, ובירכו ברכת המזון.

לאחר ברכת המזון שטח התלמיד את אשר על ליבו בפני רבו, ואמר לו ילמדנו רבינו מה פסול מצא בי ובהנהגתי עד שהפך כל סדרי בראשית, לא השיב לו דבר אלא ביקש ממנו לקרוא לאלמנה המבשלת, ובבואה ביקש מעמה 'סליחה ומחילה' על שהטריח אותה בהגשת המנות בזריזות ובלי הפסק כפי הרגלה בכל שבת. השיבה המשרתת, ברכות ינוחו על ראש הרב, יהי רצון לשבת הבאה כן... כי בכל שב"ק גומרת אני את מלאכתי באישון ליל, וכשאני חוזרת לביתי הנני מוצאת את ילדי הרכים כשהם נמים כבר את שנתם, אבל היום, בזכות הרב אחזור עתה לביתי, אקדש לילדיי, ואסעד עמם את סעודת השבת בצוותא. ובזה הוכיח רבי ישראל את תלמידו, כי האף אומנם שהנהגתו בקודש להאריך בסעודות השבת הנהגה טובה היא, אבל אם היא באה על חשבון משרתת אלמנה הנאלצת לוותר על משאלות ליבה בכדי להביא טרף לביתה, לא טוב הדבר, עשה זאת לאחר ברכת המזון... ועתה הבה נשב יחדיו ונזמר לאלוקינו עד אור הבוקר...